

מדור אמונה ובטחון

שיעור ק"ס

לזכות אליעזר בן פיגא ומשפחתו

פטרון מדור אמונה ובטחון

לע"נ

הרה"ח ר' יעקב שמואל

ב"ר אלטר אהרן ז"ל

יום רביעי פרשת ראה כ"ז מנ"א תשפ"ב

דרך שאינה דרך לעומת דרך התורה

שאינו מתאים לו. על זה נאמר: "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה", ועל זה נאמר עוד **בפרשת נצבים**: "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע וגו' ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך".

עד כדי כך ברור הדבר שדרך התורה היא דרך החיים והדרך האחרת היא דרך המות, עד שקשה להבין איזו בחירה יש לו לאדם. אומרים לו לאדם: "שמע נא! אם תרצה, תבחר לעצמך חיים, ואם תרצה, תבחר לעצמך מות". איזו בחירה יש לו כאן? מהו הנסיון כאן? למה ירצה האדם לבחור בדרך המות? והרי אינו מרוויח ממנה מאומה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב! מדוע צריך לשכנע את האדם שיבחר בחיים ולמה יקבל שכר עבור בחירתו בחיים? הרי הדרך האחרת אינה אפשרות!

יוצר אור ובורא חושך

התשובה היא **שהקב"ה הביא הסתר**

ובחרת בחיים למען תחיה

פרשת ראה פותחת בפסוק: "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה". וכתבו **המפרשים** שמשם רבינו מודיע לישראל שיש לו לאדם שתי דרכים ללכת בהן בהיותו כאן בעולם הזה, האחת היא **דרך התורה** והיא **המובילה אותו אל ההצלחה בעוה"ז ובעוה"ב**, ואז מתמלא לב האדם שמחה ומרגיש שיש לו נפש שלמה. והדרך השנייה, היא **דרך הקללה**, דרך המות, והיא **אינה מובילה את האדם לשום מקום**. אם יתחיל האדם ללכת בדרך זו, אולי בתחילה ינעם לו מעט, אך עד מהרה יראה שאין שם כלום. וסיבת הדבר פשוטה ביותר, כי **הקב"ה ברא את העולם על-פי התורה**, כלשון **הזוה"ק** (תרומה קסא, ב) "אסתכל באורייתא וברא עלמא", ולכן אין האדם יכול לקבל את פרנסתו ולהגיע אל הצלחתו, אלא אם כן הוא הולך בדרכה, וברגע שהאדם מתחיל ללכת בדרך האחרת, הלא הוא מנסה להשתמש בעולם באופן

הקב"ה נתן לנו את התורה ונתן לנו יחד עמה מצות לימוד התורה, כי אם אין האדם לומד את התורה, לא יתכן שיידע מה היא דרך התורה.

ואע"פ שהאלוקים עשה את האדם ישר ולנשמה יש משיכה לדרך התורה, הלא הגוף מסתיר את הנשמה ונמשך ללכת בדרך האחרת, והאדם פוגש את הדרך שהגוף נמשך אחריה, יותר מהר משהוא פוגש את דרך התורה. כך היא המציאות, כי תמיד פוגש האדם את החיצוניות לפני שהוא פוגש את הפנימיות. כשהאדם רואה שולחן, הוא פוגש אותו בקומתו ובצביונו לפני שהוא פוגש את העומק המלמד כיצד בנוהו. רק אם יש לו סבלנות ומוכן להשקיע קצת יגיעה, יוכל לפגוש את העומק, ללמוד אותו היטב ולהבינו נכונה. ובנוסף לזה, הרי יש לו לאדם הרגל לדברים בלתי ראויים שעשה, ומחמת כן הוא כבר רגיל ללכת בדרך האחרת המקבילה המתרחקת מדרך התורה. אך כאמור, **צורת ההסתר העיקרית היא מה שאין האדם יודע לפני שלמד מהי דרך התורה ואיך הולכים בה,** ומחמת הבלבול וחוסר הידיעה, הוא מגיע למסקנה שדרך המות היא הדרך הנכונה.

צורות של הסתר

נסכם שוב: **בריאה ברא ה' שנקראת 'הסתר',** וכמה צורות יש לה. הצורה הראשונה היא **כי נדמה לו לאדם** בו ברגע שהתרחקות מדרך התורה תביא לו חיים, ואך הסתר הוא **כי די בהתבוננות מועטה כדי לראות שאינה מביאה חיים,** אלא ההסתר גורם לאדם שלא להתבונן אלא לחטוף לעצמו מה שנראה לו שיהנה אותו בזה הרגע. הוא רואה איזה מאכל ערב - הוא רוצה לאכלו. עומד לו איזו לשון הרע עסיסי על לשונו - הוא מרגיש שירוויח ממנה. בו ברגע נדמה לו שזה מה שיביא לו טוב.

לעולם כדי לנסות את האדם. וכשאומרים 'הסתר', צריך להבין שאין הפירוש שיש באמת שתי דרכי חיים, כאומר אפשר לבחור בדרך זו ואפשר לבחור בדרך זו ועל האדם לבחור ממה הוא רוצה ליהנות. לא כך הוא הדבר, אלא **בדרך השניה אין כלום,** ולכן היא נקראת דרך המות, אבל **ההסתר גורם לאדם להרגיש שבדרך המות יוכל להרוויח משהו** כאן ועכשיו. והגם שכאשר יתבונן האדם לראות את הנולד, יתברר לו לפי חשבון פשוט שאין שם שום כלום, אין שם לא הנאה ולא תועלת ולא חיים, הלא זהו תכסיסו של היצר הרע שלא ישתמש האדם בשכלו ולא יתבונן לראות את הנולד, אלא ילך שבי אחרי מה שנדמה לו בו ברגע ויעלה על הדרך המובילה אל השאול.

זו צורה אחת של פעולת ההסתר, ויש עוד צורות, ולמשל, מה שאין בני אדם יודעים איך להתנהג בדרך התורה. פירוש: הדרך שהעולם הזה מלמד את העולם ללכת בה, דהיינו לרדוף אחרי ההבל כגון אחרי השתדלויות פסולות, היא דרך המובנת לילדים קטנים כבר ואין צריך ללמוד בספרים כיצד היא פועלת. לעומת כן, **כדי לדעת איך פועלת דרך התורה, צריך ללמוד הרבה.** האדם צריך ללמוד איך להתפלל, כפי שראינו כמה פעמים, שהתפילה היא אומנות וצריכה לימוד בדומה לכל אומנות אחרת. הוא צריך ללמוד איך לעקור מלבו כל הרגשה של כוחי ועוצם ידי, ומה יעשה כדי שירגיש את האמת שהקב"ה הוא בעל הבית ואין האדם יכול לעשות מאומה בכוחות עצמו. כן הוא צריך ללמוד איך יהיה לו בטחון אמיתי ולא בטחון מזויף, ואיך לא יתבלבל בין בטחון לעצלנות. כך יש רשימה ארוכה של דברים שצריך ללמוד כדי לדעת מהי דרך התורה. אכן כן,

למסקנא מוטעית שאין דרך אחרת מלבד הדרך הישנה המוכרת להם. **האדם עצמו שוכח שהדרך הישנה לא הניבה לו שום תועלת**, והסיבה היחידה שהוא מדבר כפי שהוא מדבר היא מפני שההסתר שולט עליו. ובזה אנו חוזרים לנקודה הראשונה, שיש רק דרך אחת, והיא הדרך שבה ברא הקב"ה את העולם, ואילו הדרך האחרת, אינה פועלת כלל, כי דרך של קללה היא, דרך של מות, וכל מה שדיברנו הוא רק כלפי השאלה איך יתכן שבני אדם טועים בזה, ועל זה אמרנו שהקב"ה ברא בריאה שנקראת 'הסתר' כדי שבני אדם יוכלו לטעות, אבל מי שיתדבק בתורה ובדרך התורה, לא יוכל להבין איך בני אדם סבורים שהדרך אחרת פועלת.

אל תבטחו בנדיבים בן אדם שאין לו תשובה

כעת נתקדם עוד: רבינו המחבר לפני שהתחיל לדבר בענין בחירת הפרנסה, האם צריך להסתכל על גובה המשכורת וכו', ראה לנכון לעשות הקדמה, כי ידע שבלי הקדמה רבים יתווכחו עמו. לכן הקדים לבאר מה אינו פועל, כאומר: "ראשית כל הבה ונראה מה אינו פועל, אח"כ נראה מה פועל". בכל זה כתב בהקדמתו לשער הבטחון וביתר הרחבה בפרק ב' וכן בתחילת פרק זה. וכה אמר: כשהאדם בוטח באנשים אחרים או בו עצמו, זה אינו מצליח. לא רק מצד מצות האמונה והבטחון, אלא גם מצד ההגיון. אתה מבקש מפלוני שיעשה לך איזו טובה, מי אומר שיש לו את היכולת לעשותה לך? ואפילו נניח שיש לו את היכולת, הרי יתכן שיש לו דברים שיותר חשובים אצלו עכשיו, והגם שהוא אוהב אותך מאוד ורוצה לעשות לך את הטובה, הרי יש לו משפחה ופרנסה שגם הן חשובים לו ביותר, ואף כי אמר לך שהיום אחרי הצהריים יסדר לך את הענין

והצורה השניה היא **מה שאין האדם יודע ממילא מה היא דרך החיים**, אלא הוא צריך ללמוד אותה, וכיון שכן, יש כמה דברים שמקשים עליו ללכת בדרך זו. הראשונה, מה שהוא מכיר כבר את הדרך האחרת, כי אותה הוא פוגש מיד, וכפי שנוכל לראות ילדים קטנים שבטרם למדו שום דבר, יכולים כבר לגנוב מחבריהם ולהכותם. והשניה, מה שהוא מתעצל ללמוד, כי לכן אינו לומד מספיק את הדרך הישרה, או לומד אותה בצורה מעוותת.

פעמים הרבה יש שהאדם קונה מכונה חדשה וכעבור זמן מועט הוא חוזר אל המוכר בתלונות שאינה פועלת. אומר לו המוכר: "לא הרכבת אותה נכון. כנראה לא קראת את ההוראות". אומר לו הקונה: "קראתי". שואל אותו המוכר: "קראת עד הסוף?". אומר לו הקונה: "בוודאי! עד הסוף קראתי. זה לקח לי חצי שעה". אומר לו המוכר: "אתה משקר! קראת עד הסוף ממש או שוויתרת על השורה האחרונה". עכשיו הקונה כבר מסכים עמו: "את השורה האחרונה באמת לא קראתי". אומר לו המוכר כמנצח: עכשיו מובן מדוע המכונה לא פועלת. השקעת מזמנך, אימצת את מוחך, אבל זה לא הספיק לך, כי בשביל לדעת איך להרכיב את המכונה כדי שהיא תפעל, צריך לקרוא את כל ההוראות, מהחל ועד כלה...

ולענייננו, **האדם צריך ללמוד את כל חלקי דרך התורה**. האדם הרי **צריך להתייגע**, הוא **צריך לנצל את הזמן**, הוא **צריך לעשות השתדלות**, אבל **אסור לו לעשות השתדלות פסולה**, הוא **צריך להשקיע את כל מוחו ולבו בתפילה** ויחד עם כן **אסור לו להתעצל**, ואת **כל אלה הוא צריך ללמוד איך לעשותם**, וכיון שבני האדם עדיין לא למדו את הכל ועדיין אינם יודעים איך כל זה פועל, הם מגיעים

מלמד אע"פ שאין משלמים מספיק. הבנתי מה שהוא אומר, אבל איני רוצה. אני רוצה לבחור בדרך אחרת. אתה מספר לי מעשיות של מופתים. אתה מכיר איזה מלמד שהרוויח כסף רב. בסדר, אני איני רוצה...

ובכן, מה אתה כן רוצה להיות? הבה נדבר אתך! אינך הולך להיות מלמד, ומה כן תהיה? הן בחמישים אחוז מהמקרים מדובר שלא הציעו לו שום עבודה אחרת. אתה אומר 'לא' מבלי שיהיה לך על השולחן הצעה אחרת. אתה רוצה עבודה אחרת, איזו עבודה אחרת? נוהג אתה כפי שאתה נוהג בענין השידוכים. אתה אומר 'לא' וכעבור כמה חדשים תחזור להצעה זו כי תגלה שאין לך הצעה אחרת. חלמת על דבר פלוני, היית בטוח שזה ילך, אבל זה לא הלך. הציעו לך מלמדות, אמור נא מה תעשה במקומה. הרי אין לך דרך אחרת.

ונניח שלא הבטת על תכונותיך ועל יישוב העולם, כי כל מה שעניין אותך זה הכסף, והנה עלה בידך לבחור לעצמך מלאכה אחרת המכניסה פי כמה וכמה מהמלמדות. ובכן, כמה זמן זה יחזיק. הלא על זה אמר רבינו המחבר בהקדמתו בענין בעל הכימיה שהחזיק במלאכה המרוויחה ביותר בימיהם, ומנה וספר שם עשרה חסרונות יש לו לעומת בעל הבטחון. אינך רואה זאת עכשיו, כי אתה עדיין שקוע בדמיוןך. אבל רבינו המחבר עזר לך לראות שאין ניסיוןך קשה כל-כך, כי אפילו יעלה בידך לקבל את העבודה האחרת, אינך מובטח כלל שתרוויח שם יותר. עשרה דברים מנה שם רבינו המחבר. א. אפשר לפטר אותך. ב. אתה יכול להיהפך לאיש מוגבל ולא תוכל לעסוק יותר במלאכה זו. ג. יתכן שביום מן הימים העולם לא יצטרך יותר למלאכה זו, וכפי שהוא מעשים בכל יום בימינו עם התקדמות הטכנולוגיה שביום בהיר אחד לוקחים כמה אלפי

בלי נדר, יתכן שזה לא יגיע לעולם, כי שמא בבוקר הזדמן לו איזה דבר מצוה וסדר יומו אינו מרשה לו עכשיו להתעסק בשלך. ועוד זאת אהבתו מוגבלת, והגם שידוע לך שהוא אוהב אותך אהבת נפש, תדע לך שעדיין אהבתו מוגבלת ובוודאי אינו אוהב אותך כפי שהקב"ה אוהב אותך, ומחמת כן לא יעשה הכל בשבילך. ובכן, מה אתה בוטח בפלוני רק בגלל שאמר לך שיעשה לך טובה פלונית? הסתכל במציאות! הבה נסתכל על ההיסטוריה שלנו ונראה איך היה נראה כשביקשנו טובות מאחרים, כמה עגמת נפש היתה לנו. בטחון באחרים לא עובד. הוא אחיך, הוא ידיך הקרוב ביותר, או שכנך, אך למעשה לא יצא מזה כלום. ואפילו נניח שפלוני יעשה לו הטובה כפי שהבטיח, מי אומר שפעולתו תניב תוצאות? הסתכל קצת על המציאות ותראה שכאשר האדם בוטח באחרים, הרי הוא מסבב סיבובים ומגלגל גלגולים, ונדמה לו שהכל בא על מקומו בשלום כי פלוני הבטיח לו שיעשה בשבילו ואין לו מה לדאוג, ובסוף מתברר ששום דבר לא הסתדר.

אמר לנו רבינו המחבר: **כשאתה בוטח בדברים גשמיים או באנשים בשר ודם, אתה משעין עצמך על משענת הקנה הרצוץ.** וכמו שאמר **דוד המלך** ע"ה (תהלים קמו, ג): אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה, תצא רוחו ישוב לאדמתו ביום ההוא אבדו עשתונותיו. אתה מבין שפלוני יכול למות? הן, הן, אנשים מתים. כל יום יוצאות לוויית רבות. ואם אין פלוני לחיות מבלי שיקבל רשות מהקב"ה, מה יש לך לבטוח בו? הרי אין לו מה למכור!

אנה תוליד את חרפתך

האדם אומר: איני רוצה להיות מלמד. החובת הלבבות אמר שאם יש לי את התכונות של המלמד, אני צריך להיות

ככה: מחק את ההקדמות שלך והכנס הקדמה חדשה במקומה, וכשתעשה זאת, תבין את מה שאומר. לא תתווכח אתי ואף לא תתרגז, כי תאמר כך: "מה שאינו עובד אני יודע כבר, עכשיו הבה ונראה מה עובד".

בדרך כלל אין האדם רוצה לדעת מה אינו עובד, אלא כה יאמר: אמשך להחזיק בדרכי הסלולה, ועכשיו אם משהו יתן לי עצה, אבדוק ואראה, אם אאהב אותה, אאמץ אותה בשתי ידיים, ואם לאו - אשליך אותה למצולות. והרי זה חלק מההסתרה, אבל אם האדם יתבונן, יראה שהדרך השניה אינה מובילה לשום מקום, כאמור.

עד כאן היסוד. למדנו שהתורה אומרת לנו שזוהי חיים זוהי מות, זוהי ברכה זוהי קללה. וראינו שרבינו המחבר עוד לפני שפתח את פיו ללמדנו באיזו דרך ללכת, טרח להראות לנו בחוש שהדרך האחרת אינו עובדת. ואמרנו שהאדם צריך ללמוד זאת בתורת הקדמה ולהחדירה היטב במוחו, וכל אימת שיעמוד בפני נסיון, יזכור שהוא נובע אך ורק מהסתר, כי אין אדם שומע לי ומפסיד. אם תלך בדרך הישרה - לא תפסיד. אם תלך בדרך האחרת - תפסיד, כי הדרך האחרת אינה עובדת.

צרכי עמך ישראל מרובין

כעת נבוא אל הדוגמאות כדי שנוכל להשתמש בזה למעשה. וזו יצאה ראשונה: סוגיית הכסף. לכמה כסף זקוק האדם כדי שיוכל לחיות חיים יהודיים. הקב"ה עוזר לו לאדם והוא מקים משפחה והמשפחה מתרחבת. כמה כסף הוא צריך להרוויח בחודש? האדם בא ואומר: "אני רוצה ללכת לפי סדר הטבע. נס שייך לצדיקים. אני חפץ בטבע". ידוע תדע שסדר הטבע אינו מציע

עובדים ואומרים להם: "אין אנו זקוקים לכם מעתה, צאו וחפשו לכם עבודה אחרת". וכן הלאה עיי"ש. ובכן, איזה מין מהלך בחרת לך? אמרת ככה: "מלמדות איני רוצה לקחת כי אין משלמים עבורה מספיק". אמור מה כן בחרת לך! היש לך מלאכה אחרת ממלאכת בעל הכימיה? רבינו המחבר הרי נקט כדוגמא את המלאכה הטובה ביותר שהיתה בזמנו, ואמר שאף היא אינה מועילה, ואם כן מה לך להתחכם?

כי שתיים רעות עשה

רבינו המחבר הביא את הפסוק (ירמיה ב, יג): "כי שתיים רעות עשה עמי, אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות בורות נשברים". הפירוש הוא שכאשר האדם מקבל החלטה טיפשית, הוא מייסר עצמו פעמיים. פעם ראשונה כי עשה עבירה. הקב"ה אמר לך ללכת ולא הלכת, או אמר לך לא ללכת והלכת. וכיון שעשית עבירה, התרחקת מהקב"ה, ותסבול מחמת כן. פעם שניה - לאן הלכת? הלא הלכת לבורות נשברים. הפסדת פעמיים, הפסדת את העולם הזה והפסדת את העולם הבא. למה? זה הסתר נורא כל-כך. האדם אומר: "לכאן איני רוצה ללכת". אבל לאן כן תלך? לאן תלך?

תורה היא וללמוד אותה אנו צריכים

רבינו המחבר כשכתב הקדמתו לשער הבטחון, התכוון לומר: אתה מחויב להחדיר את מה שאני כותב כאן בלבך, ואם לאו - חבל על לימודך בחבורי. וכל-כך למה? כי בוודאי יש לך הקדמות אחרות ואיני מרוצה מזה. אל תלמד את ספרי עם ההקדמות שלך, כי אם תלמד אותנו עם ההקדמות שלך, הרי לא תקבל ולא תבין את דברי. שאל רבינו המחבר את הלומד: אתה מוכן ללמוד את ההקדמה שלי? הקדמה פירושה

אותו, קליפה של קנאה ותאוה וכבוד, אשר גורמת לאדם להסתכל במה שיש לאחרים, אבל בשורש הוא בא ממקום טוב, כי היהודי מרגיש שאינו סתם נברא, אלא יהודי הוא והוא צריך שיהיה לו לשבת בכבוד. והרי הקב"ה לימדו זאת, שכך אמר לו: "לוא עלי ... ואני פורע" (ביצה טו, ב), וכן אמר לו: "הוצאת שבת ויו"ט, הוצאת בניו לת"ת, אינן מן המניין" (שם טז, א). הנשמה יודעת מכל אלה, הנשמה אומרת: "שיעלה כמה שיעלה. כמה עולה שבת במירון? בסדר גמור, הרה"ק **רבי שלמה מזוועהיל** הרי אמר שאינו מן המניין". יש כאלה הרגשים עמוקים שהנשמה אומרת: "אין עכשיו חשבונות". מגיע עכשיו חודש תשרי... מה שתשרי עולה ליהודי... הרבה יותר מפסח... נסיעות לצדיק, קניית מקומות בבית הכנסת, קניית ארבע מינים, בניית סוכה, שמחת יו"ט, שמחת בני הבית, אין לזה גבול, והנשמה אומרת: "אני זקוקה לכל אלה". הנשמה יודעת שאי-אפשר לומר: "איני מתפלל, איני לומד, אין אצלי ראש השנה, רק אומר שמו"ע ואצא ידי חובה, לא אשלם על שום דבר". לא, אי אפשר לומר כך, לא ראינו יראי שמים שיחיו כך. **הדבר אמנם תלוי כל אחד לפי דרגתו, אבל הנשמה בפנים יודעת שיש דברים שצריך לשלם עליהם.** צריך לחנך את הילדים, ובשביל זה צריך לפעמים לקחת הלוואה. הן, הן, אקח הלוואה ואתאמץ הרבה, כי צריך לחנך. הוצאת בניו לת"ת. ואשלם לאברך שילמד עם הבן בערב כי המלמד שלו אמר שהוא צריך עזרה מן הצד. וכמו שמותר לקחת הלוואה בשביל צרכי שבת, כן מותר לקחת הלוואה בשביל זה, והרי כאן זה בא ממקום יותר נקי, שהרי בשבת יש שהאדם מתכוון להנאת עצמו ולא לכבוד השבת, וכאן בהוצאות בניו לת"ת, מה יש לו מזה? הן רק דבר אחד הוא רוצה, שבנו יצליח בתורה, וזה עולה לו הון

שום מהלך המתאים לבעל משפחה שיהיה לו מספיק בשביל לחיות ובשביל להשיא את הצאצאים בלי חובות. הדבר נכון בין לגבי תושבי ארץ ישראל ובין לגבי תושבי חוץ לארץ, בין בימינו ובין בשנים עברו.

ונזכיר זאת: כשנסתכל על העולם הגויי, נראה שרובם אפילו אינם חולמים לחיות ברחבות כמו של משפחה יהודית. הנה כל אברך מיד לאחר נישואיו, מבקש לקנות דירה למגורים. וכשתסתכל על הגויים, תראה שהם חיים כמה משפחות בדירה אחת. כך הוא אצל הערבים. כשהם מתחתנים ממשיכים לגור אצל ההורים, ואולי מוסיפים בשבילם חדר. כך הוא בסין, כך הוא באפריקה ובהודו, וכך הוא ברוב המקומות. ולא די לו בדירה פשוטה, שהרי חבירו קיבל דירה בת חמשה חדרים. רובא דרובא מגויי העולם אפילו אינם חולמים על דירה כזו. בעל משפחה יהודית צריך להשיא את צאצאיו. עדיין לא דיברנו על קניית דירות לצאצאים. אנו מדברים רק על החתונה בעצמה באופן צנוע. יש כסף לזה? אין כסף. אמנם יש מיעוטא דמיעוטא של אנשים שמרוויחים כסף לרוב, אך אנו מדברים על המון העם. המון העם אצל הגויים אינם חיים כך. אלה שמרוויחים שם מיליונים, הם מעט מאוד, פחות מאחוז. כל השאר חיים בצמצום גדול.

אכן היהודי הפשוט יש לו מושגים, הוא **יודע שהקב"ה נותן מידו הפתוחה המלאה הקדושה והרחבה, ומבין שיש בשבילו ובשביל בניו, לשבתות ולימים טובים, ולהשיא את הצאצאים ולנסיעות ונופשים בחודש אב, ולמלבושים, והכל כמנהג בעלי בתים חשובים.** אנו מדברים כאן על מיליונים. הסיבה היא כי **ליהודי יש נשמה וראייתו יותר רחבה, ועל כן הוא מכבד את עצמו, כך ששורש הדבר באמת נעוץ במקום טוב.** אמנם יש קליפה העוטפת

שמוטל עליו, ורק מי ששרוי בהסתר טועה לומר שהכסף מגיע בדרך הטבע.

קול ששון וקול שמחה

אך אתמול שח לי יהודי שכבר השיא שבעה צאצאים: "לא אני השאתי אותם". הדבר ברור לו כשמש בצהריים שלא הוא השיא אותם. כי מאין יש לו להשיא אותם? הרי לגמור את החודש אין לו! אמר לי היהודי: לך אל כל מי שמשיא צאצאים ויספר לך סיפורים מעוררים התפעלות. אך אני אספר לך על שנים מצאצאיי. כשעמדתי לפני נישואי הראשון ולא היתה לי פרוטה לפרוטה, פגשתי יהודי אחד ממכריי והלה שאל אותי סתם בשביל הנימוס: "מה שלומך? מה חדש?". "ברוך השם", עניתי לו. "אני עומד עכשיו לפני חתונה לאחד מצאצאיי". "נו, איך אתה משיא אותם?" שאל כשתוך כדי הוא מחליף אתי מילי דבדיחא. אמרתי לו שאני לא יודע, אך דבר אחד ידוע לי שבשביל מלבושי החתן כפי התקנות אני זקוק לעשרת אלפים דולר ובשביל ליל החתונה אני זקוק לעוד עשרת אלפים דולר, והקב"ה בוודאי ישלח לי. נפרדנו לשלום, אני לדרכי והוא לדרכו. כעבור כמה ימים, הגיע אלי הלה עם המחאה חתומה (טשעק) על סך עשרים אלף דולר. לא ביקשתי ממנו ולא התכוונתי לבקש, אך כך היה המעשה.

ואצל החתונה השניה היה המעשה שיום אחד דיברנו בחדר מלמדים על כך שאני עומד לפני החתונה ואמרתי בשמחה שאני בטוח שהקב"ה יעזור לי. כעבור כמה ימים הגיע אלי אחד מאנשי הצוות והושיט לי תכריך של המחאות חתומות, כאשר מקום הסכום ריק. ואמר לי הרי שלך לפניך. כששאלתי אותו כמה, השיב לי: "כמה שאתה צריך להוצאות הנישואין, וכשירווח לך, תחזיר לי מאתיים דולר בחודש".

תועפות. בעולם הגויי משלמים בכלל על חינוך? לא משלמים. ואילו אצלנו... איזה מין סעיף בהוצאותיו של האברך. אתה יודע מה זה שכר לימוד? ואז להוסיף על שכר לימוד... והנסיעות... ודמי מקוה לבחורים, וכן הלאה רשימה ארוכה של דברים שהגוי אינו יכול לעמוד בהם.

דרך אחת ויחידה

אותו הקב"ה שהציע את כל אלה ליהודי, אמר לו גם כן: **אין דרך אחרת שיכולה לכסות את כל ההוצאות אלה**. לא קיימת דרך כזו. אני אומר לך לכתחילה. דרך אחרת לא קיימת. **יש רק דרך אחת, דרך התורה, וכשהאדם ילך בה, יהיה לו כדי כל הוצאותיו, אחת מהן לא תחסר**.

כשהאדם בא להכניס עצמו לסדר הטבע מפני שנדמה לו שהוא חייב לקחת עבודה כזו שמשלמים עליה כך וכך, נשאלנו: הרי משתייך אתה לקהילה בת שלוש מאות אנשים. אמור נא לנו באיזה מקום בעולם יש קהילה של שלוש מאות גויים, שכולם מצליחים לחיות עם סכומים כאלה של הוצאות מידי חודש בחדשו? אין כזה דבר, אין מציאות כזאת בעולם. ובכן, איזו עבודה אתה הולך לקחת? נדמה לך שאתה בן יחיד כאן?! רצונך להיות מנהל בית חרושת נובעת מכך שראייתך מעוותת כי לכן נדמה לך שאפשר שהעולם יתנהל באופן כזה.

ומה היא הדרך שכן מועילה? **דרך התורה, דרך האמונה והבטחון. הצועד בדרך זו, עומד בכל זה**. וכפי שדיברנו, שמי שעושה מלאכתו בנאמנות וברצינות, הלה תומך בו ופלוני תומך בו, והוא עצמו אינו יודע מהיכן הכסף מגיע אליו. זה מגיע אליו על-ידי השלוחים שהקב"ה שולח אליו. אמנם לשלוחים אלה יש לבוש של טבע, אבל הקב"ה שולח אותם למי שעושה מה

בא כל פעם בכוחות מחודשים ורעננים. הוא עוטה על פניו מסכה חדשה ובא להציע אותה שטות שהציע אשתקד. הלא ניסיתי אותה ושני חודשים הסתובבתי כפושט רגל בגלל "עצתך הנפלאה"! אך מה? **צריך להלחם עמו מידי יום ביומו, לשנן שוב ושוב את יסודות האמונה, ולזכור שהדרך אחרת אינה דרך כלל וכלל.**

כששוכר אינו משלם

כעת נעבור לעוד דוגמא נחוצה שהיא יסוד גדול ונפלא הנוגע לכל אחד מאתנו. שוב מדובר בענין הכסף, אך הפעם זה שייך לבין אדם לחבירו, אשר הקב"ה נתן לנו דרך אחת, דרך התורה, והיא זו שעובדת והדרך השנייה אינה עובדת. וכשיש לו לאדם שאלה איך להתנהג, עליו להבין ששאלתו היא: "האם כדאי לי ללכת בדרך שעובדת או שמא עדיף לי ללכת בדרך שאינה עובדת?".

נבאר במשל שהוא גם נמשל (ונבין שכמו כן הוא נוגע לענין דברים הרבה המצויים אצל כל אחד מאתנו). המדובר הוא במי שנקלע לדין ודברים בענין ממוני וטרם פרץ הריב. דוגמא לדבר: האדם משכיר את דירתו לאחד, וביום מן הימים הוא מחליט להעלות את מחיר השכירות בהתאם לעליית המחיר בשוק. מותר לו להעלות את המחיר? כן, מותר לו. וכי המשכיר אינו צריך לחיות? גם הוא צריך לחיות. התורה מרשה לו להחזיק דירה ברשותו והתורה מרשה לו להשכירה. ומה אם השוכר אינו רוצה לשלם או אין לו לשלם? תיכף נדבר מזה. כעין זה יש לפעמים שהמשכיר רוצה באחד הימים לחלק את הדירה לשתיים כי כך יוכל להכפיל את דמי השכירות, והרי הוא מודיע לשוכר שיקום וילך - איני מחויב להפסיד... אף אני צריך פרנסה... אני מבין שאתה במצוקה, אבל גם אני במצוקה, והדירה שלי, או שאתה מתחיל לשלם לי כפול, או

אני מכיר היטב את האיש, והוא באמת משמש כמלמד. אכן כן, **דרך זו היא היחידה שעובדת** (והגוי אין לו גישה לאותה דרך). הדרך האחרת אינה עובדת. **אנשים סבורים שכל דבר אפשר לעשות שיתאים על-פי הטבע, ובאמת אינו באפשרי.** וזה לא רק לענין הכסף. כשהאדם יסתכל על התפקידים שיש לו בביתו, כמה הוא צריך להתמסר לכל אחד מילדיו, ואם המשפחה יותר גדולה, השייך במציאות שיוכל לדאוג לכל צרכיו של כל אחד מהילדים, הצרכים הרגשיים והגופניים וכל מה שהמחנכים אומרים שצריך ליתן לילדים. **לא שייך שהאדם יספיק את כל מה שהוא צריך להספיק במשך היום.** עשרים וארבע שעות לא מאפשרות את זה.

האדם חושב שהוא צריך להתאים את עבודתו להוצאותיו - "אני צריך לחפש עבודה כזו שיכולה לענות על צרכיי". על מה אתה מדבר? איזה דבר בחיי היהודי עולה יפה לפי סדר הטבע? הנה התורה ארוכה מארץ מידה והאדם מחויב ללמוד את כל התורה, היכול האדם להספיק ללמוד את כל התורה? אכן מי שיש לו יראת שמים תורתו משתמרת. תשע שעות ביום הקדישו החסידים הראשונים לתפילתם... אין שום מהלך... יש דרך חיים, והדרך אחרת ריקה, הדרך אחרת היא הסתר, דמיון בעלמא, וצריך להלחם עם ההסתר. האדם צריך לומר לעצמו: "מדוע עלי להיות הטיפש שצריך לטעום טעם מר ממות?".

זוהי אחת מהדוגמאות שההסתר בולט בה, וכאמור, צריך להלחם בו ולא ליתן ליצר הרע למכור לנו שטויות. רואים בני אדם שחוזרים שוב ושוב לאותה שטות. הם כבר ראו פעם, פעמיים ושלוש שזה לא עובד, ועם כל זה מנסים שוב. היצר הרע

לאדז' שהיה לו בנין של דירות להשכרה. פעם היתה בין השוכרים משפחה אחת שלא שילמה דמי השכירות במשך תקופה ארוכה והמשכיר סילקה מן הדירה. והנה שניהם, המשכיר והשוכר, היו חסידי גור והתפללו ב'שטיבל' אחד, וכשנודע הדבר לחבריהם מתפללי ה'שטיבל', דיברו קשות עם המשכיר: "איך אתה יכול להתאכזר כל-כך על משפחה? היכן רחמנותך? הרי אין לשוכר כסף לשלם כי עני ואביון הוא! כך אתה מסלקם מן הדירה ומשאר אותם חשופים תחת כיפת השמים?". קמו כמה מהם, נסעו לגור וסיפרו לרבים ה'אמרי-אמת' על פשעו של המשכיר. אמר להם ה'אמרי-אמת' שכאשר המשכיר יבוא אליו, ידבר אתו. כשהמשכיר שמע שכך אמר הרבי, קם אף הוא ונסע אליו. שאל אותו ה'אמרי-אמת': "מדוע תסלק את העני מן הדירה? הרי אין לו מה לשלם!". השיב לו המשכיר: "אמנם עני הוא וצריך לתמוך בו, אבל מדוע ישליכו הכל עלי? יש לי עצה נפלאה, שכל אלה שמסרו עלי, ישתתפו אף הם בהוצאות השכירות ואף אני אתן את חלקי, וכך יוכל להשאר לגור עם משפחתו בדירה".

השיב לו ה'אמרי-אמת': הן, אתה צריך לסבול את הכל, והביא לך ראייה ממסכת **גיטין**, שם איתא (פ"ד מ"ה): מי שחציו עבד וחציו בן חורין (כגון עבד של שני שותפים ושחררו אחד מהם), עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי בית הלל. אמרו לו בית שמאי, תיקנתם את רבו ואת עצמו לא תיקנתם, לישא שפחה אי אפשר שכבר חציו בן חורין, בת חורין אי אפשר שכבר חציו עבד, יבטל! והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה, שנאמר: לא תהו בראה לשבת יצרה, אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו, וחזרו בית הלל להורות כדברי

שאתה יוצא מהדירה ונותן לי לחלקה לשתיים.

והנה אילו היה השוכר מסכים לשלם יותר בהתאם לעליית המחיר בשוק - מה טוב, וכמו כן במקרה השני, אם היתה הדירה ריקה או שהיה השוכר מסכים לצאת - לא היתה שום שאלה, כי פשוט הוא שהמשכיר נוהג כשורה. אך מה יעשה כאשר השוכר מתחנן ברחמים לפני המשכיר - "אין לי לאן ללכת ואין לי לשלם יותר מממה שאני משלם עכשיו, אנא ממך אל תסלק אותי מכאן". הנושא רגיש מאוד, כי שניהם צודקים, המשכיר צודק והשוכר צודק. וכאן השאלה נשאלת: מה התורה אומרת במקרה כזה? ולמה אני צריך לדעת מה התורה אומרת? לא רק מפני שאיני רוצה לבוא לשמים לאחר מאה ועשרים ולגלות שציערתי יהודי, אלא גם מפני שאני רוצה לחיות בעולם הזה, ורק דרך התורה עובדת, הדרך האחרת אינה עובדת. ובכן, מה התורה אומרת? אני רשאי לסלק את פלוני? מה, אני מחויב להחזיקו עכשיו על חשבוני? הרי יש לי כאן אפשרות לעשות יותר כסף ואני צריך לעשות יותר כסף שהרי אני צריך להשיא את צאצאיי, אין לי, פשוט אין לי לשלם עכשיו כמה אלפי שקל לפלוני רק מפני שאמר פה אשב כי איתיה. כמו שהוא אוהב דירה זו, אף אני אוהב אותה, והרי שלי היא. גנב הוא שהוא יושב כאן. יותר מזה יש לפעמים שהשוכר אינו משלם כלל בטענה שאין לו. כמה זמן אני מחויב להשאירו? האם אני מחויב להשאירו בדירתי בלי תשלום לאורך ימים ושנים? מה התורה אומרת בזה?

מצוה הבאה לידך

כאמור, מדובר בנושא מאוד רגיש, עדין ומורכב. אך הבה ונפתח קצת את הראש. כבר סיפרנו פעם מעשה ביהודי תושב

חושן משפט, חלקים של יורה דעה, וחלקים של בין אדם לחבירו. חלק הוא מהמעשה ואי אפשר להתעלם ממנו. האדם בא אל הרב ושואל אותו מה דינו של המזלג, האם הוא צריך הגעלה? מבקש הרב לדעת מה היה אתמול עם המזלג. שואל האיש ברוגזה: "למאי נפקא מינה מה היה אתמול? רצוני לדעת מה דינו לאור הנעשה אתו היום". משיב לו הרב בניחותא: "כדי להשיב לך על שאלתך, אני חייב לדעת מה היה עם המזלג אתמול... לכל מעשה יש הרבה חלקים ואי אפשר להתעלם מאף אחד מהם".

לא תהיה לו כנושה

עוד ראה מהתורה: הלוויתי כסף לפלוני ואם אינו פורע, הוא נקרא רשע, כלשון הפסוק (תהלים לו, כא) "לוה רשע ולא ישלם", ואעפ"כ מוזהר אני בלאו "לא תהיה לו כנושה" (משפטים כב, כד). מה פירוש לא תהיה לו כנושה? איני מבין, הוא לוה ממני כסף והוא מחויב על פי תורה להחזירו לי, מה אני אשם שיש לו עוד נושים? מה אני אשם שהוא מסובך עם הבנק? אני רוצה את הכסף שלי היום. לדאבון לב השפה מוכרת. כל הדברים לא נוגעים אלי... אני לא רוצה לשמוע את הסיפורים שלך... אני צריך היום את הכסף שלי, כי היום אני סוגר דירה. דיבורים אלה, דיבורי כפירה הם. לא נעים לשמוע, אבל זוהי האמת. הוא שכח שהכל נעשה בהשגחה פרטית, הוא שכח שאף אחד לא יכול לקחת ממנו פרוטה. זה אמנם נעשה בבחירתו של פלוני, אבל למה זה נעשה דווקא אצל מלוה זה? כי כך גזר הקב"ה. הקב"ה הרי ידע שיש לפלוני בחירה ואעפ"כ הזהיר את המלוה לא תהיה לו כנושה. אמנם פרטים רבים יש בלאו זה, ואפשר שמותר לשאול את הלוח כדי לברר אם באמת אין לו או שהוא סתם מנסה להשתמט ממנו, ובוודאי צריך להתייעץ עם מורה צדק לדעת מה מותר ומה אסור. אבל

בית שמאי. והנה אף כאן יכול היה האדון השני לבוא בטענה: מדוע אני צריך לספוג את כל ההפסד? למה לא יחתמו כולם על הוראת קבע כדי לשחרר ממני את החצי השני של העבד? הראית לדעת שאין זו טענה, כי **אם נקלעה מצוה זו לידך, סימן הוא מן השמים שהיא שייכת אליך ושאתה צריך לקיימה לבדך בשמחה ובטוב לבב.**

דרך אחרת אינה אפשרות

עד כאן המעשה ועכשיו נרד לעומקה. אמנם נסיון שאינו קל הוא, בכלל אינו קל, אך הבה ונראה אם יש דרך אחרת. כשאתה שרוי במצב שאתה זקוק לכסף, ואתה יכול להשיגו באופן שחברך יצטער ואף יתכן שיהיה יותר חמור מצער, וכגון כאשר פלוני יישאר מחמת כן ברחוב, **עליך לדעת שזה נזקף לחשבונך, זה התיק שלך.** למה? כי **הקב"ה זימנו לידך.** אמור מעתה: כשיש לו לאדם דירה שהוא יכול להרוויח ממנה יותר, והוא מתיישב לחשב את ההוצאות כנגד ההכנסות - "עכשיו יעלה לי כך וכך כדי להשקיע בה, אך בעוד שנה, היא תתחיל להניב ריוח יותר גדול", כחלק מהחשבון הוא צריך לחשב גם מי דר כעת באותה דירה ומה הסיפור שלה.

זוהי המציאות, ואם האדם רוצה להתעלם ממנה, ויאמר: "אני לא חייב לו כלום, אתקשר אליו פעם אחת ואומר לו אם לא תהיה בחוץ תוך שבוע, תגיע המשטרה ותוציא אותך ולא יהיה לך נעים", סימן הוא שגישתו אל הדבר הוא - "איזה חלום רע הגיע אלי שהוא יושב לי פה? מי הביא אותו הלום? זו חוצפה!". וגישה זו הלא גישה כפרנית היא, כי **האמת ברורה שהכל נעשה בהשגחה פרטית מדוקדקת, והעובדה שפלוני גר בדירתו, היא חלק מהציור.** על האדם להבין שבדומה לכל ציור, אף ציור זה מורכב מהרבה חלקים. יש בו חלקים של

שאתה רוצה שיקרה, פלוני יפטר, או השוכר ייצא מהדירה ותוכל לחלקה לשתיים, השאלה נשארת בתוקפה - **מה עם הלב? הלא אחיך הוא!** עליך להבין שעובדת היותו כאן, היא חלק מהתמונה, **ובין שאחיו הוא, איך יכול לעצור**. כפי שאנשים מבינים שיש דברים שלא יעשו בשום אופן לאחיהם הקרוב, יהיה מה שיהיה, ואין זה אפשרות בכלל אצלם, כמו כן צריך להבין שלצער יהודי ולא להתחשב עם רגשותיו מצבו, אינו מהלך. ומזה יבין האדם, שאם יעשהו, יצמח מזה חורבן. קח לך בחשבון שלא תרוויח מזה כלל מזה שתתעלם ממנו.

סוף מעשה במחשבה תחילה

והנה איך בדרך כלל נראה סופם של כל הסיפורים האלה? כדי לדעת איך נראה סופם, נחזור אל הדוגמא שהבאנו במי שרוצה להעלות את מחיר שכירות הדירה, או רוצה לשפץ את הדירה ולחלק לשתיים כדי להרוויח כפול. השבוע סיפר לי יהודי מה שחזו עיניו. שני שכנים היו לי ששיפצו והרחיבו את ביתם, אחד מהם התחשב עם השכנים מתחילת העבודות ועד תומן, ועשה הכל כדי למזער את צערם, והשני התעלם מהם כליל (נאמר אגב אורחא שיש הרבה שמתעלמים מהשכנים משום שאינם יודעים כיצד לגשת אליהם ולהגיע אתם להסכמה והם פוחדים פחד מות שיקחו מהם את כספם, כי לכן הם סוגרים את הפלאפון שלהם ואומרים: "כשאסיים את העבודות, אדבר עם כל מי שירצה לדבר. כעת אני עסוק במלאכתי ולא אכפת לי שאתם מצטערים אתם ובני משפחתכם, בגלל זיהום האוויר ובגלל בני מיעוטים שנכנסים ויוצאים. אני לא מסתכל על שום דבר, כי אני עסוק עכשיו בעשיית כסף, שהרי יש לי פסק מרב שמותר לי לעשות כסף).

וכמה נפלא היה הדבר שאצל השני שהתעלם מהשכנים המחיר הכפיל את

אם הלוח דחוק ביותר והמלוח דחוק יותר עוד יותר, הוא עובר על הלאו.

על האדם להבין שזוהי המציאות ואין דרך אחרת. עליו להבין שמי שהכניס במוחו את הרעיון לחלק את הדירה, הוא הקב"ה, כלשון התרגום בפסוק "כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל - ארי הוא יהיב לך עצה למקני נכסין", והוא גם הושיב את השוכר לדירה זו ברצונו לראות איך יתנהג בעל הדירה. **לא אמרנו שתמיד הוא צריך לוותר. אמרנו רק שעליו להבין שזה חלק מהתמונה ושאינו יכול להתעלם ממנו.**

אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו

וכן הוא הדבר במי שרוצה לפטר אחד מעובדיו. פלוני אינו עושה את מלאכתו ואינו מחויב להחזיקו כאן בחינם, זה לא טוב לא לי ולא לו. רצוני לבוא אליו ולהגיד לו בשפה ברורה: "חבל שנפגשנו פעם. לך-לך מעתה לחיים ולשלום, ואיני רוצה להכירך יותר", זכור שזה שיש לפלוני רגשות ומשפחה, הוא חלק מהמעשה. "אבל יש לי פסק של רב שאני צריך לפטרו..." לא אמרתי לך שלא לפטרו, אמרתי רק שאתה צריך לעשותו עם לב, כי אתה מוכרח להכניס בחשבון את כל החלקים.

ראו נא מה שכתב **האזה"ח הק'** (פרשת מקץ) בענין אחי יוסף שאמרו זה לזה: "אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת". **האזה"ח הק'** מפרש שלא מצאו פגם בעצם המכירה, כי את המכירה עשו על-פי חשבון מדויק (כדאיתא שם באזה"ח הק'). הם מצאו פגם רק במה שלא הרגישו בצערם בשעה שהתחננו אליהם, ובזה בלבד תלו את צרתם.

הא לך שגם כאשר הצדק אתך, ולא רק זה, אלא מן הסתם גם יקרה לבסוף מה

פלוגי, ולהתיישב עמו סביב השולחן ולראות מה אפשר לעשות בשבילו. לפעמים צריך לדעת לתמוך בו כספית. אפשר לומר לו: "אתה יודע מה? אני אעזור לך. כמה יעלה לך לעבור את הדירה? כך וכך? אני לוקח זאת על עצמו. אתה יודע מה? אשלם לך את החצי השנה הראשונה שיעלה לך לגור במקום אחר". אני חייב לשלם זאת? לא, אתה לא מחויב. אך תציע לי דרך אחרת... להתחשב, להכניס את הלב, להתאזר בסבלנות. האדם צריך לדעת ככה - "יש לי תוכנית בנייה מוכנה ואני רוצה כבר להתחיל, אבל אני לא יכול להתחיל עכשיו". הן כל מי שעוסק בבניה יודע שלפעמים מחכים על אישור שלוש שנים, ובכן על אישורים אתה יכול להמתין ועל חברך אינך יכול להמתין? אני ממתין ומתפלל להשי"ת שיסדר את הענין.

יש שברור לך שהדבר הנכון הוא לפטר את העובד. אבל בהתחננו אליו. ובכן מה אעשה? אגיד לך מה תעשה. **תבין שאתה זקוק לסייעתא דשמיא מיוחדת, ותתחיל להתפלל שזה יצליח, ויחד עם כן תתחיל להבין את מצבו של פלוגי.** הקב"ה יכול להשתיל לך רעיונות במוח מה להגיד ומתי להגיד, והרי ניסים נפלאים יש שהקב"ה עושה. אך זכור נא שהדרך אחרת אינה דרך.

כי ברוב הימים תמצאנו

מי שהולך בדרך אחרת, חוץ ממה שהוא מסתבך מבחינה כספית, הוא גם מסתבך עם חבריו ושכניו והקרע ביניהם נעשה נורא ואיום. אמרו נא אתם: זה מהלך שעובד? זה לא עובד! האדם אומר ככה: "אני לא מדבר עם חצי מהמתפללים בבית הכנסת כי עשר פעמים יצאתי צודק בבית דין". אין הכי נמי, זה מה שהתורה אומרת עליך, שאם תלך בדרך אחרת, ולא תהיה לך לא התחשבות

עצמו. לפי החישובים שעשה בתחילה, היתה הבניה צריכה לעלות שמונים אלף, והיא הגיעה כבר למאה ששים אלף ועדיין המחיר הולך ומטפס. ואילו הראשון סיים את העבודות במהירות, והכל מסודר אצלו, עדין ונקי, והכל בא על מקומו בשלום.

שח לי היהודי: איני יושב בשמים ואיני מכיר את החשבונות. אבל זה הרי ברור שהבונה בביתו צריך סייעתא דשמיא מיוחדת, שהרי כך אמרו **חז"ל** (סוטה יא, א) "כל העוסק בבניין מתמסכן". אם אתה רוצה בעיות, תתחיל לבנות. ושוב אנו חוזרים לנקודה שבתחילת דברינו - "אמור לי מה אתה מציע במקום". האדם אומר: "איני יכול להתחשב עם השכנים, כי איני יכול שמישהו יתערב לי בחשבונותיי". ובכן, החשבון שלך הולך לעלות יפה? עונה הוא: "כן, חתמתי חוזה עם קבלן... זה המחיר שאני הולך לשלם לו... אני לא מוסיף לו על המחיר אפילו פרוטה אחת". חתמת. מאוד נחמד. אתה שולט על המצב בכלל! הלא זו טפשות ממדרגה ראשונה. תינוק מדבר ככה. כל-כך הרבה סייעתא דשמיא צריך, כי כל-כך הרבה בעיות צצות מתחת לאדמה. ובכן, אתה באת ואמרת: "יש דרך מסוימת ששייכת אולי לעובדים, ואני בחרתי לי דרך אחרת". איזו דרך אחרת? הלא בזה שבחרת להסתלק מדרך התורה, נעלת את הדלת בעדך. האדם צריך לשים לב לזה על כל צעד ושעל.

אין אדם מוותר ומפסיד

וכל זה הוא חוץ מהכלל הידוע שיש עליו עדויות לאלפים שכאשר האדם מוותר אינו מפסיד. לא מצאנו מי שוויתר והפסיד. תמיד הקב"ה הביא לו ממקומות אחרים. ושוב, לענין מעשה, כשהאדם עומד מול מקרה כזה, קשה מאוד לומר בדיוק מה עליו לעשות, אבל העצה היא להתחשב עם

על רגליך..." **יראי ה' תמיד חיפשו ומצאו את הדרך הישרה והנכונה, אבל אי-אפשר למצוא אותה לבד. צריך לזה סייעתא דשמיא מיוחדת, וכשהאדם זוכה לה, הוא נעשה בשמחה גדולה.** הוא אומר: "הבט נא, יכול הייתי להתלכלך, יכול הייתי לאבד את חיי ברוחניות ובגשמיות, והנה הקב"ה היה בעזרי..."

הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם

ניקח עוד דוגמא: **חז"ל** אמרו (אבות ד, כא) הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם. הוא אומר: אין זו דרך. הוא רואה שלפלוגי יש דירה גדולה, ולפלוגי יש מכונית יקרה, ומיד לבו מתכווץ ועיניו יוצאת לו מחוריהן. וכי דרך היא זו?! זה אפילו לא דרך. לעומת כן, החי עם אמונה ובטחון אומר: "מה שצריך להגיע אלי מגיע אלי... יש לי כל מה שאני צריך, טוב ליי". יהודי כזה הוא יהודי שמחה ומאושר. אין הוא צריך להוציא כסף כדי לעשות מעשי שטות וכדי להסתכסך על הדרך עם בני אדם וכדי לבייש את עצמו ברדפו אחר הכבוד המדומה. יש להם לבני אדם חיים מרים ממרור, הכל מפני שרודפים אחרי הקנאה והתאוה והכבוד אשר מוציאים את האדם מן העולם. ומהו המהלך השני? שיאמר האדם: **"אני מאמין בה' שנותן לי כל מה שאני צריך וטוב לי. יש לי עכשיו את כל צרכיי"**. אין הפירוש שהדרך האחרת אף היא דרך. לא! הדרך האחרת אינה דרך, לא לישראל ולא לגוי, לא כשהיא מצוה ולא כשהיא עבירה.

הרה"ק **רבי רפאל מבערשיד** זיע"א, תלמידו של הרה"ק **רבי פנחס מקאריץ** זיע"א, אמר: נס שהקב"ה צונו להיות בעל ענוה, כי אילו היה מצונו להיות בעל גאווה, אין לי מושג איך הייתי מקיימה. פירושו של

באחרים ולא סבלנות, אתה בעצמך תסבול מזה, כי אין דרך אחרת.

שלמה המלך ע"ה אמר (קהלת יא, א): "שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו". אך האדם לא חושב שזה ירדוף אותו. הוא חושב לעצמו: "הרי פלוני גר במדינה אחרת, כך שלא אפגוש אותו שוב. אגיד לו את הפסוק פעם אחת ולתמיד ומסיים אתו, ומיד אני מוחק את המספר שלו מהפלאפון שלי ויותר איני מכיר אותו". הן, הן, חולפות להן שבע שנים, אחד מבניו נמצא בפרק השידוכים, והנה מציעים לו את בן אחיו של בעל דבביה, השידוך כמעט נסגר ולפתע הוא מקבל תשובה שלילית. זה רודף אחרי האדם.

הקב"ה אומר: **"לי הכסף ולי הזהב. אם האדם הולך בדרך התורה, יש לו הכל. אך אם הוא מתפתה ללכת בדרך האחרת, אין לו לא כסף ולא זהב,** ויחד עם כן הוא יוצא חבול וזוב דם. יש שרוצים להכנס לאיזה מקום, אך הדלת נעולה. בא אחד ואומר: "מה הבעיה? אני יכול להיכנס מהחלון". אומרים לו: "החלון סגור". "אשבור את החלון", הוא משיב. אומר ועושה. הוא שובר את החלון וידיו נפצעות. ומלבד מה שידי נפצעות והוא זקוק לטיפול רפואי, הוא גם נוחל בזיונות. אתה רוצה ללכת לשם? לך. אנו נותנים לך רשות. אבל דע לך שאין זו דרך.

ההסתר גורם לו לאדם לעשות מעשי שטות. כיון שזה מגיע לכסף, מיד הוא מתחיל להשתובב. אתה הרי לא הולך להרוויח כסף, אתה רק הולך להזיק לעצמך. מה כן צריך? צריך אמונה בניסים. הקב"ה ברא את העולם ולימד אותנו את הדרך היחידה שעובדת. קח את העובד, שב אתו, בכה אתו ביחד. אמור לו: "אני לא הולך לזרוק אותך למים. אתמוך בך עד שתעמוד

פלוגית אינה יותר טובה. ראה נא בכמה קשיים היא כרוכה. כבר דיברנו באחד השיעורים הקודמים בענין אותם שפתחו מוסד חדש והוציאו מלמדים ממקומות אחרים בהציעם להם משכורת יותר גבוהה, וכעבור כמה שנים נסגר המוסד החדש והללו מצאו את עצמם ללא מקור פרנסה, ואז תלשו את שערות ראשם - "למה התפתיתי ללכת? הרי מאושר הייתי במקומי הראשון!". יש שהאדם אומר: "אמנם מדובר שם באנשים יותר קשים, וזה גם רחוק מביתי כך שאצטרך לנסוע כל יום הלך ושוב, אבל זה שווה לי, כי סוף כל סוף משלמים שם יותר". הכסף עיוור את עיניו. ומה עולה בסופו? אין לו סיפוק, אין לו חיות. הוא מטלטל את עצמו בדרכים כל יום, והכסף נעלם לו מבין האצבעות, כי אין האדם יכול להביא לעצמו כסף יותר ממה שנקצב לו. כשהאדם עושה את הצעד הבלתי נכון, בסוף הוא מוצא בורות נשברים. אמנם אין בזה כלל מוחלט, שהרי לפעמים יש שמציעים לאדם להוציא את כוחותיו יותר. אך אנו מדברים ברובא דרובא של הפעמים, שהאדם מבין שאין שום סיבה לעבור למקום אחר, אלא שהוא אומר: "מה אעשה ואני צריך כסף?". **מה תעשה? בשביל זה נתנו לך תפילה, ותורה, וקרבת אלוקים. שם עושים כסף. שם מוצא האדם את כל צרכיו.**

דבר: אי אפשר ללכת בדרך אחרת. אל תמנע מללכת בה מפני שהיא עבירה, אלא מפני שאינה דרך ואי אפשר להגיע על ידה לשום מקום.

האדם צריך להזכיר לעצמו את האמת כל יום, כדי שלא יתפתה לעשות מעשה שטות כשחבירו יבוא להציעו לו. הגויים, היות שהם נעשים מתוסכלים מפני שאינם מסתדרים, הם מתחילים לגנוב מאחרים. אכן כן, אחוז מאוד גבוה מהגנבים, כשנשאלים בחדרי החקירות מדוע גנבו, הם משיבים: "אתה יכול לומר לי כיצד אחיה? הרי אני לא יכול לחיות באופן אחר". זוהי המציאות, החיים בעולם הזה הם חיי צער למי שאינו הולך בדרך התורה, וסדר הטבע אינו מאפשר ללכת בדרך ההפוכה מדרך התורה ולהצליח. יתכן שברגע הראשון ידמה לו לאדם שהוא מצליח בלכתו בדרך האחרת, אך עד מהרה מתברר לו שהלך לחצוב לו בורות נשברים.

השוחד יעוור פקחים

את כל זה אמר לנו רבינו המחבר בהקדמתו ובפרק ב' ושוב בפרק ג'. אין במה לבטוח. **אין שום מקום ששם יהיה מובטח לך שיהיה לך כדי צרכיך.** איזה מובטח? אמור אתה! איזו עבודה יותר טובה? עבודה

